

## דף כ

**'אלא מעתה כהן גדול שהפריש פרה לפרו תיקדוש דהאיכא פרת חטאת? – קדשי בדק הבית הוא וקדשי בדק הבית לא עבדי תמורה'. ואם תאמר, אם כן גם מפריש נקבה לעולתו מדוע עושה תמורה משום ששם עולה עליה בעוף, הלא עופות אינם עושים תמורה? –**

אינו דומה, שעיקר הכוונה כאן לומר שאי אפשר שתחול קדושת הגוף על הפרה שהפריש לפרו כי אותה קדושה שראויה היא אליה, לפרת חטאת, אינה אלא קדושת דמים, משא"כ נקבה לעולה שחלה עליה קדושת הגוף בעוף, אעפ"י שאין בה דין תמורה, בדין שתחול קדושת הגוף בכל מפריש נקבה לעולה. ומה שאמרו לעיל שאין מועיל מה שמותר אשם קרב עולה, משום שהוא הולך לנדבת ציבור ואין תמורה בציבור – שם אכן צריך שיהא במותרו דין תמורה, כי עיקר הטעם הוא שכך לי הפרישה לקרבן עצמו כאילו הפריש למותרו (כדברי התוס' סד"ה רבי), הלכך כל שאין דין תמורה במותר אינו עושה תמורה, משא"כ בעולה שאין הנידון משום מותר אלא כיון ששם עולה חל על נקבה (עפ"י חדושי הגר"ס).

ע"ע בשיטמ"ק על תד"ה רבי.

**'ר"ש סבר לה כר' אלעזר בן עזריה דתנן...'. במנחות קו: אמרו שאין בדבר מחלוקת אלא מר כי אתריה ומר כי אתריה. ולפרש"י שם מבואר שהכל מודים שיכול להביא עוף בכל מקום [אלא שבמקומו של ת"ק כבש זול מן עוף ובמקומו של ראב"ע עוף זול מהכבש]. ולפי"ז אין מיושבת לשון סוגיתנו 'סבר לה כראב"ע' הלא אין חולק בדבר. ואולם לפירוש הרמב"ם שם (וכן נקט בלקוטי הלכות לעיקר) יש חילוקי מקומות האם סתם 'עולה' נקראת בהמה אף גם עוף, לפי"ז הכוונה כאן לומר שרבי שמעון מדבר באותם מקומות שדיבר ראב"ע, שבהם אפילו עוף נכלל ב'עולה' סתם.**

**'... ונקבות היכי מקרבן שלמים הא מכח קדושה דחוייה קאתיין. ל"א... אי הכי נקבות אמאי ימכרו לצרכי שלמים, בעיא רעייה? אמר ליה: רבי יהושע סבר לה כרבי שמעון דאמר כל מידי דלא חזי ליה לגופיה לא נחתא ליה קדושת הגוף' – הלכך אינן צריכות רעיה. ואם תאמר מדוע כשרות להקרבה והלא נדחו מהקרבה בהיותן קדושת דמים לעולה – מכאן נראה שאין תורת 'דיחוי' בדבר הקדוש לדמים בלבד [ומה שאמרו (בקדושין ז ועוד) בבהמה של שני שותפים שהקדיש האחד חציה – קדושה ואינה קריבה כי יש דיחוי בדמים, שונה שם שהחצי שהקדיש יש בו קדושת הגוף, ורק משום שאינו ראוי להקרבה קראוהו 'קדושת דמים', משא"כ בקדושת דמים ממש] (עפ"י חזון איש בכורות יח, יח).**

בקהלות יעקב (קדושין יד, ב) צדד סברא אחרת מדוע אין כאן תורת דיחוי – כי לאחר שנמכרה לשלמים חלה עליה קדושה אחרת, ויתכן שדין דיחוי אמור רק כלפי אותה קדושה שנדחת ממנה שאינה חוזרת ונראית, אבל לא בקדושה אחרת – 'ודבר זה צריך בדיקה בש"ס וצ"ע'.

**(ע"ב) 'אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: מחלוקת לאחר כפרה... מחלוקת קודם כפרה אבל לאחר כפרה הוא עצמו קרב עולה'. לפרש"י כאן משמע שטעמו של רבי אליעזר שאמר ימותו הוא משום גזרה, ולכן אין לגזור לאחר כפרה. וכן מבואר בדברי רבינו גרשום. ואולם רש"י בכמה מקומות (לעיל יח: פסחים עג. שבועות יב.) כתב שטעמו של רבי אליעזר הוא שמקיש אשם לחטאת לכמה דינים, כגון לענין שלא לשמה (ע' זבחים י:), ועוד, שנאמר **כחטאת כאשם**. ולפי זה לכאורה אין לחלק בין קודם כפרה לאחר כפרה אלא גם לאחר כפרה ימותו, כדין החטאת. וכיצד יתאים הדבר עם הנאמר כאן?**

אכן בדברי רבנו גרשום משמע שדברי רב נחמן מתיחסים למחלוקת חכמים ורבי אליעזר, האם דמי הולד הולכים לנדבת ציבור או לעולת יחיד. ולפי"ז יתכן שלרבי אליעזר לעולם ימותו כדין חטאות המתות.

**'אמר רבא שתי תשובות בדבר'**. ביטוי זה נמצא לרוב בדברי רבא (ובמקומות ספורים ביותר נשתמשו בו חכמים אחרים); – כאן ולהלן כב. שבת מו קכב קנג: פסחים עא. כתובות פז: צה. קי. גטין מג. קדושין ה: כריתות יג. וכן מצינו במקומות נוספים שדרכו של רבא להקשות יותר מקושיא אחת; ע' יבמות סד: 'אמר רבא ומי איכא... ועוד אימר דפליגי...! וכן לעיל י'. 'אמר רבא א"כ מצינו... ועוד דאמר רב נחמן...!'

**'אלא אי איתמר הכי איתמר אר"ג אמר רבה בר אבון מחלוקת קודם כפרה אבל לאחר כפרה הוא עצמו קרב עולה'**. יש לדקדק לפי זה מהו שאמרו במשנה 'ירעו עד שיסתאבו' הלא די להמתין עד שיביאו הבעלים כפרתם – ונראה שלכן פרש הרמב"ם (ע' בהל' תמורה ד, ד) 'לאחר כפרה' – שנוולד לאחר כפרה, אבל נולד קודם, לעולם ירעה עד שיסתאב, ודלא כפרש"י (עפ"י שפת אמת).

## דף כא

**'תמורת הבכור... הרי אלו כבכור וכמעשר ויאכלו במומן לבעלים'**. התוס' (בזבחים עה: ד"ה בכור) פרשו כפשוטו שתמורת בכור נאכלת לבעלים במומה ואינה ניתנת לכהן. ואולם הרמב"ם (תמורה ג, ב) כתב שניתנת לכהן. ומפרש 'לבעלים' – לכהן שהוא בעליו של הבכור (ע"ע בקרן אורה זבחים שם; מקדש דוד יד, א; קהלות יעקב ע"ז ז ובכורות כו).

**'שכל הקדשים נמכרים באיטלו ונשחטין באיטלו ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר'**. בתוס' (בזבחים עה ובכורות כא: לא. וכן משמע מדבריהם לעיל ת. ) מבואר שאיסור תורה הוא זה, למכור הבכור באטליו ולשקלו בליטרא (וכן כתב להוכיח בספר קהלת יעקב תוספת דרבנן רסה מדברי רש"י בב"ק יג. ותמורה יג:). ומקור האיסור הוא מקרא כלשהו (עתוס' בכורות לא) או מסברה – משום בזיון קדשים (ע' שטמ"ק זבחים עה:). ואולם רש"י בזבחים (עה: ד"ה ופרכינן) כתב שהוא איסור מדרבנן. וכן משמע ברמב"ן (בהלכות בכורות מא: והובאו דבריו ברא"ש ובשאר פוסקים). וכן משמע בספר החינוך (שסג, ובמנ"ח שם. וע"ע שם שצד, ו, שסא, ד; חזו"א בכורות כב, ד). וע"ע במובא לעיל ח.

כתב הרמב"ן: מותר למכור חלבים וגידים וקרנים של הבכור באטליו, כי לא עשו חכמים מעלה אלא בבשר. והביאוו הפוסקים (רא"ש; יו"ד שו,ו; שו"ת מהרי"ל מב, קג) ללא חולק. ונראה לכאורה שאף לדעת התוס' שהמכירה אסורה מהתורה – בחלב וגיד מותר, שהרי הרמב"ן למד דין זה ממה שמותר למכור חלב וגיד של מעשר בהמה ואינם בכלל לאו ד'לא יגאל' – הרי שגם לענין איסורי תורה, אין חלב וגיד בכלל, אף לא מדרבנן. ואולם במנחת חינוך (שסא, ו) צידד שלא התירו חלב וגיד אלא באיסור דרבנן כגון בשחוט, אבל לא באיסור תורה. ולדבריו יש מקום לומר שלדעת התוס' שמכירה באטליו אסורה מן התורה, אף חלב וגיד בכלל האיסור.

**'אף מעשר אינו נאכל אלא בפני הבית'**. בשיטות הפוסקים במעשר שני בזמן הזה, בירושלם שבין החומות – ע' במובא במכות יט.

**'אי קסבר קדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא, לא שנא בכור ולא שנא מעשר בני הבאה נינהו'**. בענין הקרבת קרבנות כשאין בית בנוי, ע' במובא במגילה י'.